

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА



Број 3.

САРАЈЕВО, СЕПТЕМБРА 1887.

Год. I.

Бог у природи.

превод с руског.

(Наставак.)

Најмудрији између свију стари мудраца који је у свој својој опширности познавао природу и све што је у њој (3 цар. 4, 31—33), налази творење Божије тако савршено устројеним, да у њему нејма ни најмање излишности или пак недостатка, да оно (творење) непотребује никаквог додавања или одузимања (Екл. 3, 14), зато што у творчевом плану с највишом тачношћу одређена је мјера сваког бића, сваке ствари, која је довољна за сво вријеме сушњествовања свијета. Створено тако је савршено, да у току толико вијекова стоји непомично, нестари и непотребује никаквог понављања или исправљања. Небо, ми знамо да постоји толико хиљада година и оно нити стари нити се измјењује ма да је његова природа и промјенљива. Како је оно добило устројство с почетка тако чува и до свршетка. Псалом 104 рисује у најсвјетлијим бојама, величину, мудрост и љубав Божију која се показује у устројству свијета и његовом хармоничном распоређају: Господи Боже мој — пјева цар Давид — Ти си врло велик, Ти си

обучен у величину и љепоту, Ти се у свјетлост одијеваш као у хаљину, раствараш небо као шатор, облаци су Твоја кола и летип на крилима вјетра. Ти си утврдио земљу на њеним темељима. Ти си дао траву и свако земно биље ради користи човјека и животиње.

Ти си створио мјесец и сунце за показивање времена и све то најтачније испуњава закон Твој. Господи, како су многобројна и величанствена творења Твоја! Ти си их свију распоредио премудро и земља је препуњена Твојим богатством. Ето море, како је велико и широко! а у њему се без броја налазе животиње мале и велике. На површини плове пароходи а под њим морска чудовишта, која си Ти створио да обитавају у мору. И сва та творења од Тебе очекују храну у своје вријеме. Ја невидим Бога тјелесним очима али ипак свугдје видим Његову премудрост. Ма куда ја попо свугдје је Он још прије мене на мјесту био и т. д.

Небо, земља и море — говори св. Глигорије Богослов — једном ријечи сав ви-

дими свијет, то је велика књига која најкраснорјечивије свима људима на свијем језицима проповједа о свемогућности, Премудрости и Благости Творца — Бога, њу (књигу) могу читати и писмени и неписмени, — она је приступачна и малим и великим; из ње могу познати Бога сви народи.

Професор Либих знаменити природњак, у једном из својих писама говори: „Свијет — то је историја свемогућности и мудрости највећег божанственог бића. Познавање природе — то је пут побожности пред Творцем који је једино средство за појмити величије Божије. И заиста, ми знамо, да су сви добронамјерни ислеђовачи видиме природе, којима припадају открића били проникнути побожношћу и страхопоштовањем пред Богом — Творцем, и што су боље биле јасне за њих тајне природе, то се боље и више у њима утврђавала побожност и страхопоштовање. — „И ја — подобно Мојсеу — видио сам Бога! ускликнуо је знаменити природњак Линеј, усхичавајући се својим открићама по ботаници. — Ја сам видио Бога и занијемно сам од дивљења; ја сам видио траг Његов, стопе Његове у творењима која нам се чине и незнатна и свугдје се блиста и чита Његово свемогућство и мудрост“. Знаменити Кеплер, завршује своје сачињење о хармонији свијетова овим ријечима: „Благодарим те Создатељу и Боже мој зато што си ми даровао ову радост о творењу Твоме! Ја сам објавио величину дјела Твојих људима у толико, у колико је мој ограничени дух могао постигнути Твоју безграничност. Ако сам рекао што год што је за Тебе недостојно и неприлично то Милостиве опрости робу твоме“. Натпис на гробници Коперниковој, ког је сам својом руком у цркви св. Јована у торну написао овај је: „Благодат коју си Павлу дао не тражим ја, већ Тебе хоћу; ни кључеве које си Петру дао за исповјест „љубим те“, нећу. Једну ти само Милостиве ја желим милост; ону што је даде разбојнику, узнешен на крст. А та је:

Данас ћеш самном бити у Рају. Исак Њутон примјером свог живота доказао је, да не може бити боље, да испитивањем дјела Божих не само да се облагорођава природњак, но тада постаје благочестивим и скромним. Њутон на толико је био проникнут побожношћу, да је у сваком тренутку гдје би се име Божије споменуло бивао гологлав.

Различни су путеви по којима ум човјека долази до убјеђења, да у истини биће Божије постоји, мотрећи овај свијет и његово устројство. Видими свијет постоји и значи — умствоваоли су једни — да постоји и Онај који га је створио т. ј. Бог. Код човјека у души његовој природен је тај закон да сваком појаву тражи узрока: На пр. када држимо у рукама сахат ми тврдимо да мора бити и мајстор који га је направио и т. д. тако исто кад погледамо на овај свијет морамо закључити да има и Творац Његов. Према осталом, и овом свијету мора бити узрок. А гдје је тај узрок? Је ли из себе или пак само собом образовало се све, што нас окружава у свијету? Не — бити не може; јер ми постојимо само из недавно прошлог времена и живот је наш у опште кратко-времен а кад би ми сами од себе произашли, тада би могли и морали на свагда постојати а небисмо били само случајном појавом извјесног времена. — Једном ријечи, све што постоји има узрок свог бића али не у себи но у другом чему-нибуд т. ј. у оном што само у себи има узрок свог бића, што само по себи постоји, што значи, да има сушћество безусловно које ни од чега и ни од кога независи, — Сушћество — од кога произлази све; а тако је сушћество — Бог. Блажени Августин вели: „Ја сам питао тог великог и пространог свијета за мог Бога, а он ми ово одговори: „Ја нијесам Бог твој: и мене је Бог створио“. (Твор. Августина, гл. 9).

Варвара дјевица љепотица кћи богаташа Диоскора безбожника, окружена од придворне јој свите, гледајући висине неба украшеног блистајућим звијездама

и љепоту земље на којој се прелевају плодне ливаде богате шуме и планине, висока брда и широка поља, кроз која се вијугају биљурне ријеке и хладни хладенци — тај поглед изнуди јој у души побожно размишљавање о највишем Бићу, те ће окренувши се својим сапутницама — безбожницама — упитати их: „Ко створи све ово што видимо — небо, мјесец и звијезде? Чија је рука створила поља, башће, горе и воде?“ Оне околостојеће ће одговорити: „богови златни, сребрени и дрвени, којих отац твој држи у палати својој и клања им се, — они су створили све то што видимо“. Разумна Варвара чувши такав одговор сама у себи помисли: „богове које мој отац поштује створени су рукама човјечанским, — златне и сребрене направио је златар мајстор, дрвене — дрводјела. Како су ови израђени богови могли створити овакову свијетлу висину

небесну и овакову љепоту земну — сами неимајући могућности ходити ногама и радити рукама?“ Дању а особито ноћу она је у себи размишљавала: „Мора бити да има такав Бог кога није рука човјечанска направила, но Он сам од себе има своје Биће, који је и ово све руком својом створио. Један мора бити који простире ширину небесну и просвјећава с висине сву вселену зрацима сунчаним, свјетлошћу мјесечном и блистањем звијезда, а земљу украшава дрвећем и цвјетовима, напуњујући је ријекама и изворима. Један мора бити Бог, који све држи, уређује, оживљава и о свему промишљава“. Тако је размишљала девојка Варвара и ако је од свију страна била окружена самим многобошцима, почевши од њеног родитеља Диоскора, па до најнезнатнијег слуге у двору њеног оца.

(Наставиће се.)

Неколико савјета

односно моралног васпитања дјете.

Позив родитеља, сам собом, већ доводи к томе појму, да су они дужни бринути се о моралном васпитању своје дјете. На њима лежи света обавезност да, колико год могу, угушују сјемена покварености, која дјеца добијају још у њедрима њиховим, и да од своје дјете спремају добре раднике у дому Божијем, — вјерне и корисне синове цркве и отацтва.

Но да ли има много таквих родитеља који разумију, или још боље, — да ли многи испуњавају ову обавезност, како треба? Са сажаљењем морамо рећи, да под именом васпитања већи дијел родитеља неразумију ништа друго, него или само једино физичко одржање живота своје дјете и припремање њихово само за земаљску будућност, или осим тога, обучавање њихово свему, — свему осим благочестија, које је увијек и за свакога корисно, (Тим. 4, 8.) т. ј. на образовање срца обраћају мало, или сасвим нимало

необраћају никакве пажње, а међу тим, као што искуство и слово Божије увјеравају нас, да је срце главна чињеница у животу човјечијем, и да, ако га неоросимо у самом почетку благодатним струјама закона Божијег, то ће оно кроз вас живот човјечији истачати (прољевати) из себе само мутне потоке злих помисли и дјела, и сљедствено оно ће бити као извор несреће за човјека, не само у вјечности, но баш и у садашњем животу.

„Начало премудрости“, говори премудри, јесте „страх Господен“ (приче 9, 10.) Ово је крајеуголни камен, који непремјено треба полагати во главу угла, т. ј. при самом почетку васпитања, када је срце дјечије још слободно од свију унетака. — Оступања од правила уопште су у сваком добром дјелу штетна, но при васпитању дјете особито су пагубна, (убитачна) јер, тек што она почну да мисле, већ се у њима показују знаци првородне покварености, који знаци по-

стају све јавнији и очевидни према мјери развитка појмова дјечињих. То је ватра, која се под пепелом скрива, која не ће задоцнити да се разгори, ако сила њена не буде угушена на вријеме.

За то, док се примјети да дјеца почињу да мисле, то одмах треба се побринути о поучавању њиховом у благочашћу, треба у њихова млада срца сијати страх Божији још прије, него што свијет (*мир*) успије да завлада њима, и прије, него што се зле навике осиле и утврде, једном ријечи: треба се користити њиховом примљивошћу, радозналосту, и премда младом, но живом памећу, те да би правила Хришћанског вјероучења угњездила се и усвојила њима на свагда. Зато није потребно много искуства. Проста прича о животу и науци Спаситеља, о Његовој смјерности, кротости, љубави и милосрђу према људима, повешће са осјећањем срце дјетета, које је од природе кротко и незлобиво, за оним, који је љубав, и који је нежно љубио дјецу, и свијет (*мир*) не ће се усудити да унесе своје идоле у свјетилиште дјечијег срца, у ком сија образ Спаситеља; а баш ако би у доцније вријеме, страсти у идућим годинама и потамниле божански зрак; при свем том, срце, које је још у младости обучено у благочашће, не ће промаштити, било раније или доцније, а да непролије сузе покајања, које ће обновити у њему црте образа Божијег.

Даље, премда цијељ различних грана васпитања дјечијег треба да буде једна и иста, а то је, да спреми од њих добре и корисне синове цркве и отачаства: но при свем том ове гране треба да се саображавају са карактером саме дјеце. Говорећи ријечима св. апостола „*ових*“ треба „*миловат расуждајуиће, ових же страхом спасат*“ (Јуда 22, 25.). Па због тога и треба изучавати својства и наклоности дјеце с таквом пажњом са каквом изучавамо сами себе, и благоразумно изравњавати важност и строгост — љубављу и снисхођењем. Често пута, предузети начин, који је сам по себи користан и потребан ради засађења добродјетељи у

срцима дјечијим, остаје бесплодан и безуспјешан због сувишње, или снисходљивости и љубави, или строгости, с којом се предузима, јер својство доброг васпитања хоће да и строгост буде разблажена љубављу, а љубав да буде управљана и руковођена благоразумијем. Прва (строгост) не треба да угушава откривеност (т. ј. безазленост, по којој дјеца неумију ништа сакрити), чистосрдачност и ону благу бодрост у срцу дјечијем, а посљедња (љубав) не треба да се претвори у слабост и злоштетно притворство.

Најбитнија и најстварнија сретства за засађење добродјетељи у срца дјеце губе сву своју силу тим, ако не буду поткријећљена примјерима самих тих лица, која са њима побуђују благочестије. Примјер је један од најјачих доказа, особито за дјецу. Она се више и прије старају да подражавају, него ли да говоре, па чак и прије него да расуђују; у наручјама мајки, на рукама раниља, они већ примају упечатке предмета, којима подражавају, и старају се да се фалзификују и претворе у њих; са узрастом ова подражавајућа способност осиле се тако, да понекад зрели узраст, не може да искоријени то, што је пренијето у дјетињству. Посље овога очевидно је, да никаквог успјеха у добродјетељи није могуће очекивати тамо, где дјеца воде увијек родитеље своје заузеле овим свијетом, његовим забавама и задовољствима, где су се погледи њихови још из дјетињства привикли да гледају бујне страсти — често у цијелој одвратној голотињи њиховој, и где се млади слух њихов поражава многим празним и поквареним ријечима, и према том (очевидно је) да напредовање у добродјетељи могуће је само код те дјеце, чији родитељи показују у самима себи примјере скромности, трудољубља и чистог морала.

Ништа није лакше, него саблазнити невино дијете. Неколико слободних ријечи, поступака, разговора, сусрета или дочека, — за које по нашем мнијењу и разумјевању, дјеца не треба још никако да појимају — пуштају понекад дубоко

својеivotровне жиле у срца њихова и штете свему васпитању. Па за то родитељи и васпитачи треба да буду сасвим опрезни и увиђавни у свима својим дјелима пред очима њиховим: јер су потпуно одговорни пред Богом они, који, каквим било начином саблазне дјецу.

„Иже соблазнит“ говори Спаситељ, „Јединого малих сих вјерујућих в Мја, уне јест јему да објеситсја жернов оселски на ви јего и потонет в пучиње морстјеј“ (Мат. 18, 6.) Непрестано будни надзор и благоразумна пажња и опрезност, по мјери дјечијег узраста, треба да се удвостручава, особито у тим рјешителним случајима, који имају утицај на цио живот и — понекад на цијелу вјечност. Тако на примјер, треба да је и избирање начина живота (занимања) благоразумни родитељи, у овом случају опредјељују начин живота и занимања дјеце, не по каквим безрасудним плановима, који се склапају још над колијевком дјетета, већ по оним саображајима, који потичу из дуговременог надгледања и пажње над наклоностима, својствима и карактеру своје дјеце. Даље, треба да су такова друштва и познанства, чији је избор једна од најглавних обавезности васпитача.

У овом случају не треба никад заборавити ријечи св. Павла: „тајат обичаи благи бесједи зли“ (I. Кор. 15, 33.) јер један покварени друг може да угуши све добре клице васпитања. Зато, дјецу треба окружавати таквим лицама, која ће и ријечима и примјером моћи још

више развити и оснажити у њима правила добродјетељи и благочашћа.

Најпосље, успјех васпитања само ће тада бити несумњив, када све мјере, које су предузимате за образовање дјеце, буду непрестано спровођене топлом и усрдном молитвом к Богу. — Дјело васпитања треба почињати и свршавати као неко свештено дјејство, у ком све по ријечима апостола, треба да буде освећено словом Божиим и молитвом. (I. Тим. 4, 5.) Сва усиљавања васпитача, за укорјењење премудрости и благочестија, биће штетна, ако она не буду осјењена и благословена благословом вишим од Оца свјетов. „Ашче не Господ созиждет дом, всуе трудитсја зиждушичи“, (Псал. 126, 1.) Тако је мислио и поступао и велики учитељ незнабожачки, у дјелу васпитања духовне дјеце своје: „Аз насадих“, говори он о коринтским ученицима својим, „Аиолос наиои, Бог же возрастн“ (I. Кор. 3, 6.) Но најбољи примјер овога, преставља нам сам Господ наш Исус Христос. Са каквом је ватреношћу Он, више пута уздизао молитве ка Оцу небеском за то, да би слово истине, које је он предао ученицима својим, зауставило се и укорјенило у њима. Тако треба да поступају и сви родитељи и васпитачи дјеце, и — сретни су од њих ти, који свршавајући велико служење своје у цркви Божјој, могу рећи о питомцима својим, подобно Спаситељу: „Јавил илја Твоје человјеком... илже дал јеси Мње сохранил и никто же от них погиле!“ (Јован 17, 6, 12.)

С руског

В. С. Поповић.

О хришћанском браку.

Поука Светога Јована Златоуста.

С руског превоо Ристо Ј. Чајкановић.

(Наставак.)

4. О међусобним тијелесним дужностима међу хришћанскијем супрузима.

Саједињени брачном свезом муж и жена немају права бранити се (закрачивати) забрањивати се од испуњавања оне потребе, које постоје у смислу и свези (сајузу) брачној и цјели (сврхи) овога састанка (сајуза). Објасња-

вајући ријечи св. Апостола Павла: жени муж (њен) дужну љубав да одаје; такођер и жена мужу (своме). Јован Златоусти вели: да Апостол зато је и казао: дужну љубав, што нико између њих (супруга) није господар сам од себе, него један је (једно је) роб (подвластан) другоме. Те дакле, кад видиш непоштеницу, која

те намамљује на гријех, реци јој: моје тијело — није моје, него жене моје. Такођер нека рекне и жена оним поквареним људима, који се усуђују нарушити (покварити) јој чистоћу: Тијело моје — није моје, него мога мужа. У другим мјестима старог и новог завјета, мужу се даје виша важност, на пр. мужу твоме мораш се покорити, а он ће тобом владати. Апост. Павле с неком разликом вели: мужеви — љубите (пазите) своје жене; а жена нек се боји свога мужа¹⁾ па овђен се ни више ни мање не преставља него једна власт. А по чему? По томе што је у њега била ријеч о чистоти. На другом мјесту он збори, да муж има претежност; а онђен ће иде ријеч о уздржљивој чистоти, онда није тако: муж својим тијелом не влада, но жена. Потпуна равноправност без икакве преваге. Не браните се (незакрачујте) (неодвајајте се) једно од другог (већ ако) по договору²⁾ А за што то? Да се не брани, вели он, жена против воље мужевљево, а муж пак преко воље женине. По чему? По томе, што од овог уздржавања (тајног састанка), рађају се (произлазе) велике невоље у породицама, јербо често произлазе и прељубочинства (нарушавање брачне вјерности), курварство, и неред (смутња) или назадак у кући. И право је казао Апостол, — незобраћујте (незакрачујте) називајући овђен забраном, а више другом, јербо једно да се уздржава без договора другог, бива, одбијати га забрањивати му. А по договору обојега, то онда (уздржавање за неко нужно вријеме) не ће бити забраном. Јербо кад ти мени докажеш, па узмем што-год што мени припада, то онда не значи забрањивати мени; него ако ко преко воље и спријетљом узима туђе, тај забрањује. А то чине многе жене, и узрок тога постају — криве жељи мужевљевој, и све (у својој породици) приводе у неред (забуну), онда кад слогу треба предпоставити свему. А зашто (почем) треба предпоставити свему — видићемо у самом дјелу. Да узмемо (преставимо) мужа и жену; жена се уздржава против воље мужеве. Па шта? Зар се не ће проневаљалити? Али ако и не почне (бојећи се подпаст под срдњу Божију), то ће дуго вријеме желити, (невесело бити), узмућиват се, распаљиват се, свађат се и причињати небројене немире жени. Каква је корист од поста и уздржавања, кад је пометена (нарушена) љубав? Ништа, јербо колико увреда, колико немира (забуне), колико приморавања (често с погрдама и убојима) произлази због тога!.. Христос је преко Апостола Павла заповједио, да се жена не раздваја од мужа и да они међу се не би се бранили (закрачивали) једно од другог, осјем по своме зговору. Али неке жене, ради бајаги уздржавати се, оставише своје мужеве, као тобоже да је похваљено дјело

побожности (правовјерија), и подвргли су себе, и своје мужеве у прељубочинство.

5. *Јавни укор (обличење) мужевима, који се налазе у брачној стању (законито ожењени), ше кваре супружну вјерности.*

Законити (вјенчани) муж и жена обвезани су чувати супружну вјерност једно другом све до гроба. Нарушавање (кварење) супружне вјерности јесте кривица врло озбиљна, и често води за собом обвезани распуст (развод) брака. Због тога св. Јован Златоусти са свом снагом јавно је укоравао ту погрјешку (неваљалство) и тај укор Светитељев, сачувао је сав свој значај и за нашега садашњег друштва, у ком се та мана (погрјешка порок) прећерано (веома) брзо шири међу мужевима и женама. Укоравајући мужа, који потапша (погази поквари) вјерност својој супрузи, Св. Златоусти вели; Чим ћете оправдати? Не збори ми (муже) о слабој навадној (страјној) твојој природи, због тога је и остављен (утврђен) од Бога брак, да ти не би пролазио преко међе, (преступао преко мјере). Јербо Бог, промишљајући о твојој намирноти (смирености) и поштењу, зато ти је и дао жену, да би ти задовољно упаљену твоју природу код своје супруе, и ослободио се од сваке нечисте жеље. А ти, међутим, неблагодарном душом наносиш њему (Богу) срамоту, одрићеш се сваког студа, преступаш теби одређене границе (међе), (срамиш) своје исто (сопствено) име. Зашто се осврћеш с погледом на туђу женску лепоту? Зашто проматраш (разгледаш) (примамљиво женско) лице, које теби не припада (по закону)? Зашто квараш (свету тајну) — брак и срамиш своју супружну ложницу (постељу)? По чему, најпотље, поганиш свој уд (противзаконитим и зазорним срамним састанком, сједињењем)? Зар је зато дошла теби твоја жена, а оставила отца и мајку и сав свој род (рођену кућу), да трпи од тебе срамоту, (да би је ти срамно вријеђао и на очи предпостављао њој гадну робљу слушкињу, или туђу жену и узбудио (у својој породици) небројене свађе (инаде). Ти си узео (себи — у лицу жене) сапутницу у животу, исто равно и у поштењу, и слободну домаћницу. Ваљда то није нерасудно, што си ти узео као дар, па га штедиш и нерасипаш, а међутим повређујеш (разним бољама) и поганиш оно, што је скупље од дара, чистоћу душе цјеломудрије (уздржљивост, тјелесно поштење, чистоћу) и своје тијело, које припада законитој жени.

6. *О мучном наравном стању прељубочинаца.*

Да би уклонио од нарушавања (прекршаја) супружне вјерности, Св. Јован Златоусти почете са особитом живости и досјетном изреком (изражавај) преставља (црта) једно и мучно стање њеног нарушитеља. Гледни на прељубочинца, вели Светитељ, и видићеш, да је он

¹⁾ Језес. 5, 25—33.

²⁾ I. Коринћ. 7. 5.

хиљаду пута несретнији од оног сужња зако- ваног у вериге (ланце). Он (прељубочинац) од сваког подозрејева (сумња зазире) и од сваког се боји: и од своје жене, и мужа прељубнице, и од саме (исте) прељубнице, од своје и од њене домаће чељади, од знанаца, браће, сестара, и од самог зида (своје куће), па чак и од свога сјена; па што је најтеже (најјадније) од свега, савјест га његова трза сваки дан и сваки час. Па ако он (у часу туге) престави себи суд Божји за гробом, ондар не може се ни одржати од (поражавајућег) страха. Међутим задовољство (тјелесно) овђен је врло кратко, а душевна туга веома продужена; јербо и с вечера и ноћом, код куће и на путу, од свуда запристаје за њим (нагли) судија, (који ће га окривити), показивајући (или сакривајући у џепу) оштри ханџар (нож).

7. *Варошка (градска) позоришта не само да не служе за мјеста непорочне (нечисте) забаве, него су школа наравне покварености.*

Од брижљиве пажње Св. Јована Златоустога нијесу се могли сакрити узроци, које наводе (саблажњују) мужеве да покваре супружну вјерност. Прво мјесто међу овим узроцима занимали су (и занимају) позоришта, на којима се пјевало (и пјева) ненаравне (непоштене) цјесме; престављали су се намамљиве (саблажњавајуће) слике, у којима су често биле наге (голе) жене, и од овнијех престава Златоуст упозорава (подстиче на опрезност) мужеве. И у наше доба срета се (сукобљава се) врло много наличнијех искушавања за чисту уздржљивост (поштење) и вјерност супружну. Те по томе укори и опомене Св. Светитеља, ако не баш тачно исто (буквално), то онда по истини (по своме бићу стању) могу се споредити данашњег времена нашем друштву. „Дужност је, вели он“ мужеви, уразумити вас (показивати вам), који трошите (проводелите вријеме) на престава по цио дан (или ноћ), подлажете руглу частно супружничество и срамите велику и свету тајну (брак). Реци каквијем ћеш очима погледати после на своју жену код куће, видећи је (у лицу полунагије глумица), срамно истакнуту у позоришту? Како ћеш, не поцрвенивши, преставити себи (своју частну и доброћудну) супругу, кад си ти већ (у позоришту) видио сав женски спол (страну) обезчашћеним (срамно истакнутим дјелима и срамним ријечима глумачким)? Не збори ми, да оно што

се је престављало на сцени позоришта јесте само једно огледало (узор угледа) лицедјејство, јербо је ово огледало многе учинило прељубочинцима, и многе породице уназило и упропастило. Како ће гледати на тебе (твоја) жена, кад се ти врнеш с такве безчастне престава (из позоришта)? Не мисли, да си ти чист од гријеха, кад се нијеси помијешао с курвом: јербо ти са жељом (посредством погледа и чувења) све си (као да си) већ учинио. Ја вам несметам веселити се, али хоћу, да би то (веселе) увијек произлазило (не без цјеломудрија) поштено, не безобразно и са многобројним манама (пороцима) (тјелесним и духовним), него свето, частно и добронаравно.

8. *Опрезности (уздржавање чувања) мужевима, — не гледати с нечистом жељом (похотљиво) на лијете жене.*

Да би се одвратио од сваке саблазни (наврате) и искушења, ожењеном човјеку не пристоји загледати се на лијете и намамљива лица женска, и не треба с поганом жељом заљубљивати се у њих. Спаситељ није сасвим забранио гледати на женскиње, — вели Златоуст, — него је само забранио гледати на њих са жељом (нечистом). А кад не би имао те намјере, — онда би рекао напросто: ко погледа на жену, а Он не рече тако, — него „који погледа на жену, да би је придобио (задовољио се њом), гледне због тога, да он сладострасно (милом пожудом) насладио поглед свој. Похотљиво (с нечистом жељом) погледајући на туђу лепоту, ти ћеш увриједити и жену своју, по томе јербо ти (будући ти) одвраћаш од ње своје погледе, а при том и оцу (жену) на коју гледаш, јербо дотичеш се и ње преко (узпркос) закона. Према ти нијеси је дохватио руком, али си је такнуо очима својим, па због тога је и то названо прељубочинством“.

Мужу, за успјешну борбу са пониклом нечистом (маном навадом), жељом према туђој жени, Светитељ Јован Златоуст даје ови савјет. „Ако примјетиш, — вели он, — да се је према жени туђој успалила у теби жеља (страст) нечиста, те зато теби твоја жена стане се недопадати, уљежи (уђи) са својом женом у спаваћу собу, и гаси свој страстни (нечисти) пламен, понављајући често оне ријечи св. Апост. Павла. Због курварства (да би избјегао уклонио се од курварства) сваки своју жену да (нек) има.

(Наставиће се)

III. Катихетичка бесједа

о вјери у Бога.

Вјерују во јединого Бога.

У једној од својих бесједа казали смо, шта значи вјеровати у Бога, а то значи имати несум-

њиву вјеру да има Бога, и то таку вјеру, као да смо својим очима видели самога Бога. Сада опет ћу вам казати, каква треба да буде наша вјера у Бога.

Вјера наша у Бога треба да је тврда и непоколебива. Тако, ако бисмо потпали у ма какво искушење за вјеру, ако би нас ко одвратио од вјере или ријечима, или што је горе, морио нас гладом, бацао нас у тамницу, почео нас бити и жећи, да би смо се одрекли своје вјере; но ако би ми све то са тврдом постојаношћу поднијели, па и до саме смрти вјерни остали, онда бисмо могли рећи да је наша вјера тврда и непоколебива. А било је и има и сад такијех људи, који док живе мирно и спокојно, дотле и вјерују; а кад их постигне биједа и невоља, онда не само да ослабе у својој вјери, него се усуђују и на самога Бога роптати. Вјера ових посљедних није тврда ни постојана. Ево, света великомученица Варвара била је дјевојка, а какву је тврду вјеру имала у Бога. Дај, Боже, да и ми сваки од нас таку вјеру имамо! Шта није предлагао невјерни отац светој Варвари, да би се одрекла свете вјере Христове? Свакако ју је навратио, а послје жестоко мучио — но она је увијек говорила: „вјерујем у Исуса Христа, као истинога Бога“, па зато се и посветила, и добила од Христа вијенац славе на небесима. Ми ћемо добро дјело учинити, ако узасљедујемо вјери ове великомученице.

Вјера наша треба да је потпуна — и то таква, какву су је свети Апостоли држали. Јер су они оно вјеровали, чему их је Небесни Учитељ учио. Онака као што су је св. Оци чували и утврдили. Они нијесу вјеровали само у оно, што би се слагало са њиховим мислима, као што су радили и раде јеретици; но су они стално и тврдо вјеровали у оно, што је сам Спаситељ предао и учио. Има доста у откривењу учења, што је нама непојатно, но ми смо дужни примати све што се слаже и не слаже с нашим разумом. Зар није нужно вјеровати у оно, што није коме по вољи? Сам Господ назива блаженима оне, који не виде а вјерују. „Благо онима“ говори Он „који не видјеше а вјероваше“ (Јован XX. 29.) Ко је тај између нас, да не жели бити блажен? А зато треба да у све оно вјерујемо што нам је предано од Господа. Не дај нам Господе, ни помислити о

чем, што се не слаже са светим учењем Твојим!...

Вјера наша у Бога треба да је жива и дјелајућа. Када буде вјера мртва — не дјелајућа? Буде, ако ко говори да вјерује у Бога, а сам је готов од свога ближњега узети и посљедњи zaloгај; када ко увјерава да вјерује у Христа, а сам не живи христјански; једном ријечју, кад се ко хвали да држи вјеру Христову, а не чини добрих дјела, у тога је вјера мртва — не дјелајућа. Свети Апостол вели да је „вјера без добрих дјела мртва“ (Јак. 11, 20.) а на другом мјесту: „каква је корист, браћо, ако ко говори да вјеру има, а добрих дјела нема“ (Јак. 11. 14.). Браћо! Кад ми говоримо да вјерујемо у Бога, то смо дужни по вјери чинити и добра дјела, која су неразлучива од вјере. Видите како је Константин Велики — који се називао равноапостолским — имао — истиниту христјанску вјеру и чинио добра дјела, те зато га је не само Господ удостојио Царства Небеснога, него га и наша црква у својим молитвама прославља. Тако су и сви свети тврдо у Бога вјеровали. Они су сво вријеме свога живота проводили у добрим дјелима; много је између њих било, који су и посљедњи иметак свој дали биједнима, и готови су били свакоме служити, па зато су и ушли у Царство Небесно. Тако ће бити и с нама, ако будемо истинито вјеровали у Бога, и чинили добра дјела.

Запитајмо, браћо, сами себе: вјерујемо ли ми у Бога? Одговарамо: вјерујемо — ми смо Христјани. Но ако би ко са стране мотрио наш живот, наша дјела, слушао наше ријечи, како ви мислите, да ли би нашао у нама праву вјеру у Бога? Ах, браћо, слабо! Зато што ми не живимо као што нам вјера наша заповиједа; радимо и говоримо не оно што нам је дужно. У срећи и богатству — ми смо горди и неблагодарни; у биједи и несрећи смо — завидљиви. То није човјек који вјерује у Бога. Је ли срећан и богат — треба да благодари Богу; је ли у биједи и невољи — не треба да очајава, но сву надежду да полаже на Бога. Поетарајмо се, браћо, бити такви. Амин!

(С руског.)

п. п.

Страдање светих мученица

Вјере, Љубави и Надежде и матере им Софије.

У вријеме злочестога цара римскога Адријана живљаше у Риму нека удовица по имену Софија, што значи мудрост. Па по имену своје живљаше по оној премудрости у вјери Христовој, за коју вели Апостол Јаков: „*Јаже свише премудрости, перејеје убо чиста јест, потом же мирна, крошка, благопокорлива, исполи ми-*

лости и плодов благих“ (Јак. 3. 17). Ова премудра Софија живећи у чесном браку роди три кћери, и даде им имена, која се саглашавају са трима христјанским добродјетелима: првој даде име Вјера, другој Надежда, а трећој Љубав. По рођењу тих трију кћери обудовље и живљаше чесно угађајући Богу молитвом,

постом и милостињом са својима кћерима, које је поучавала у добродјетели, старајући се да јој шћери одговарају својим им нима. Напредујући ове дјевојчице у годинама, напредовале су и у добродјетели христјанској. Изучавајући књиге пророчке и апостолске, навикоме се учитељским ријечима и приљекне бијаху у читању, молитви и домаћој радњи, покуравајући се својој Богомудрој матери. Тада обратише сви на њих поглед ради њихове љепоте и добродјетели. Прође глас по свему Риму о њиховој доброту, за које чу Антијох епарх и зажели их видјети; а пошто их виђе, познаде да су Христјанке. Оне нијесу тајиле своју вјеру у Христа, нијесу сумњале у надежду на Христа, не ослабише у својој љубави у Христа, но пред свима слављаху Христа, а гнушаху се богомрских идола.

За ово све јави Антијох цару Адријану, који посла своје слуге, да их доведу пред њега. Дошавши слуге у кућу Софијину, нађу је гдје подучава своје кћери, и позваше је да са кћерима дође цару. Оне видјевши и знајући узрок, зашто их цар позива, помоле се Богу говорећи: „Ти, всесилне Боже, учини са нама по твојој великој милости и вољи; немој нас оставити него нам подај твоју велику милост, да се не устраши срце наше од гордога мучитеља, да се не препаднемо страшнога његова мучења и горке и ужасне смрти, да нас нико не одврати од Тебе Бога нашега“. Послије молитве поклонилише се све четири Богу и пођоше. Кад су дошле пред цареву палату прекрстише се, говорећи: „Боже Спаситељу наш, не остави нас славе ради имена Твога“. Дошавши пред цара учинише му пристојну част, и стадоше без икаква страха. Цар видећи неустрашивост матери и кћери њезиних, запита матер о роду и вјери. Ова мудро одговараше, тако да су јој се сви чудили. О роду мало шта рече, него исповједи своју вјеру у Исуса Христа, чијом се слушкињом назва, и рече да Му је и своје кћери обећала, да до смрти чувају своју чистоту. Видећи цар ову мудру жену, не хтједе тада с њом даље говорити, него је посла се њеним кћерима к некој благородној жени, по имену Паладији, да их ова чува и трећи дан пред њега да их изведе.

Софија имајући времена у кући Паладије, поучавала је кћери своје у вјери Христовој, говорећи: „Кћери моје љубезне! Сад је вријеме труда и подвига нашега; сад је дошао онај дан увјештења нашега жениху бесмртноме, да по имену вашем покажете вашу вјеру према Њему, несумњиву наду и нелицемјерну љубав; сад је дошао дан весеља нашега да се вјенчате вијенцем мученичким. Кћери моје, не штедите младих љета ваших, не пожалите лијепога цвијета младости ваше. Кад мукама красота лица нашега увене славе ради Христове, Он ће вас укра-

сити небесном красотом, какву око човјечије није видјело. Слатка дјецо моја, немојте се дати преварити лукавом ласкавости вражијом. Колико знам, цар ће вас много варати, обећаваће вам многе дарове, престављаће вам славу, богатства, части и сву сладост овога свијета, но немојте се заљубити у то ништа. Све то исчезава као дим, и као прашина од вјетра размће се, и као цвијет и сво биље вене и повраћа се у земљу. Немојте се плашити кад видите тешке муке, мало ћете трпити, врага побједити, а увијек живити. Вјерујем у Бога мога Исуса Христа да вас не ће оставити, рекавши: „ашме и забудеш жена исладија чрева својега, но аз не забуду вас“. (Исаија 49. 15.). О кћери моје, помените се моје болести, коју сам имала кад сам вас рађала; помените се мојих материнских трудова, које сам положила ради ваше одхране тјелесне и душевне; помените се и ријечи мојих, којима сам вас учила страху Божијем. То ће ми бити радост, то ће ми бити весеље, част и слава међу вјернима православнима, кад се назовем матером мученица за Христа. Тада ће бити радосна душа моја, и укријешће се старост моја“. — Ове материнске ријечи, тако су укријешиле три сестре, да су радовале и жељно очекивале када ће доћи дан мучења, да испуне вољу материну, и поднесу страдања за Христа.

Кад су прошла три дана, позове их цар на суд преда се, мислећи да ће се дјевојчице као младе устрашити страдања, и преварити на ласкава обећања, те им поче овако говорити: „Ја, дјецо, видећи љепоту вашу, и штедећи вашу младост, савјетујем вас да се поклоните боговима, који свијетом владају, и ако ме послушате, назваћу вас дјецом својом; бићете поштовани и хваљени од све моје господе. Ако пак не послушате и не покорите се мојој наредби, пашћете у велико зло. Ја ћу вас на великим мукама погубити, ваше тијело искомадати и псима за храну дати. Зато ме послушајте да сретне будете; ја вас љубим и не ћу вас погубити ради ваше љепоте, него ћу вас назвати својом дјецом“. Свете дјевојчице одговорише као једним устима: „Ми оца имамо Бога Небеснога, који се брине за наш живот, који милује душе наше; од Њега љубави тражимо, Њега имамо за Оца, Његове заповједи слушамо, на твоје богове плујемо, страха се твога не бојимо“. Чувши цар такав одговор, запита им матер Софију за њихова имена и године. Она му одговори: „Првој је име Вјера и има дванаест година; другој Надежда и има десет година, а трећој Љубав и има девет година“. Цар се чуђаше мудрости тако малолетних дјевојчица и њином слободном одговору, те зато поче нудити сваку напосе, и то најприје Вјеру понуди да принесе жртву богињи Артемиди, но она не хтједе. Зато нареди цар голу је скинути и му-

чити, које Вјера трпељиво подносише. Сами невјерници видећи неправедну казан над невином дјевојчицом, потајно говораху: „Шта је ова красна дјевојчица згријешила? Тешко теби царе, који нијесу задовољан што старе мучиш, но мучиш и невинне дјевојке“. Вјера трпећи свакојаке муке, мољаше се Богу до истрајности, и кад куцну посљедни час, помоли се Богу, пољуби матер и сестре и под мачем предаде св. душу Богу.

Безакони цар позва другу сестру Надежду и рече јој: „Добро дијете, молим те послушај ме, поклони се великој Артемиди, да не погинеш као и твоја старија сестра. Видјела си њене муке, па немој да и ти онако страдаш. Вјеруј ми да те жалим, и хтјео би те кћери својом назвати, ако се покориш. Света Надежда одговори: „Зар ја нијесам сестра оне, коју си убио? Да ли нијесам од исте матере рођена и заједно с њоме материнско млијеко сисала? Да ли нијесам исто крштење примила, које је и моја сестра имала? С њом сам заједно расла, и мати нас учила вјеровати Бога и Господа нашега Исуса Христа. Немој се надати, царе, да ћу ја другачије вјеровати него што је моја сестра Вјера вјеровала. Немој се много трудити да ме вараш твојим обећањима, него пожури што си наумио, да и ја претрпим оно што и моја сестра Вјера“. Чувши цар овај одговор нареди те је скинуше и на муке ставише као и сестру јој Вјеру; бише је без милости а она трпељиво подносићи, гледаше на тужну своју матер Софију, која се мољаше Богу, да јој кћи претрпи страдања. Претрпивши тешке муке предаде свету душу Богу. Но прије него ће издахнути, падне пред своју матер и љубећи је говораше: „Мир теби, слатка мајко моја, здрава буди и спомени се чеда твога!“ Мати обгрли милу Надежду и љубљаше је говорећи: „Слатка кћери моја Надеждо, нека си благословена Господом нашим Исусом Христом, на кога ти сву надежду полагаеш! Иди сестри својој Вјери и

са њом престани Господу и Спаситељу нашем“. Изљубивши се Надежда са сестром својом Љубави, рече јој: „Немој остати сестро наша, него све три да заједно св. Тројици престанемо“. Тад приступи мртвом тијелу сестре своје Вјере, пољуби је, и за тим приклони главу, и буде посјечена св. Надежда. Мати прими њено свето тијело и слављаше Бога, радујући се спасењу своје дјеце.

Мучитељ дозове и трећу сестру Љубав и поче јој ласкати, али његова ласкавост не могла је принудити да се клања Артемиди, јер као и сестре јој Вјера и Надежда љубљаше Христа, као што је писано: *кретка јако смрти љуби, вода многа не можеш угасити љубве, и рјеки не пошопјаш јеја*. Видећи ласкатељ да не може успјети својом ласкавошћу, стане је мучити да би је раставио од љубави Христове. Она му рече апостолским ријечима: „Ко ће ме раставити од љубави Божије? Невоља или туга? Или гоњење, или глад, или голотина, или страх, или мач? (Рим. 8. 35.)“. Сад настаде тешко мучење јер мучитељ нареди да се протегне на колима. Света буде протегнута тако да јој се удови један од другог раставише, а крв је сву земљу натопила. Света рече: „Велик је Бог мој Исус Христос, Артемиди и ти царе да погинете!“ Мучитељ разључен нареди још тежим мукама мучити Љубав, по видећи њену трпељивост, нареди да је посијеку. Она чујући о смрти зарадова се говорећи: „Пјевам и величавам име Твоје, Господе Исусе Христе!“ и буде посјечена.

Мати узевши њено тијело сахрани је заједно са осталим дјецима кћерима изван града, и плакаше три дана и мољаше се Богу, да би и њу себи примио. Бог јој услиша молитву и прими њену свету душу. И тако премудра св. Софија сврши свој живот, принесавши Богу на дар своје три добродјетелне кћери: Вјеру, Надежду и Љубав.

црвено

п. п.

Бесједа

простом народу „о познавању Бога из природе“.

Ми знамо, драги слушаоци, да кад се налазимо на њиви или радимо у пољу, да можемо у исто вријеме бити са душом и мислима у Храму Божијем, и да трудећи се и радећи можемо у исто вријеме Бога помињати и молити му се — а знамо и то, да што год радимо, треба да радимо у Славу Божију, а на корист ближњих и за спасење душе своје.

Сада ћемо да проговоримо коју ријеч о том, како човјек може при теретима и радовима пољским, домаћим и свима другим — исто ври-

јеме учити се да Бога познаје, и да Његову свету вољу испуњава.

Ви кажете: то се све учи читањем и из књига; а ми као људи неписмени: како можемо томе учити се?

Заиста, знати писати и умјети књиге читати — ствар је врло добра и корисна; и ви неимајући прилике да се сами научите читати и писати, дужни сте да дајете дјецу своју да се она науче да читају и пишу и да разумију ријечи Слова Божијег.

Али опет саме књиге неуче нас да познамо Бога, и из самих књига то се неучи. Има друга књига, која није писана, већ је самим Богом створена, књига жива и велика, књига увијек и свуда за нас отворена, расклопљена, књига, коју сваки човјек може врло добро читати и из које се сваки може научити добру.

Која је то књига? Та је књига цио свијет Божији, који се друкчије зове великим свијетом, видљивим свијетом, или — научно — природом. А овај свијет јесте све то, што ми видимо и чујемо око себе, близу и далеко, све — осим ријечи и разговора људског — јесте свијет. Видимо небо, а на небу сунце, мјесец, звијезде, облаке, маглу; видимо земљу, а на земљи, брда, долине, поља, лугове, градове, села, ријеке, језера, траву, дрвље, птице, звјерове, стоку и људе; чујемо гром, вјетар, пљусак кише, грохот града — туче и т. д., — све ово заједно јесте и назива се једном ријечи: свијет. Овај свијет св. Оци и учитељи цркве називају књигом.

„Свијет, — говори један од наших пастира цркве — свијет који садржи у себи сва створења, јесте отворена књига пред очима човјечијим“ (Превосв. Инокентиј Пензијски, част I. стр. 188).

Као год што писац књиге — каже блаж. Тихон Воронешски — износи ријечи из разума свога, и пише их на хартију, и таким начином саставља књигу, и тако рећи из ништа направи нешто: тако исто и Премудри и Свемогући Створитељ, све, што је у божанственом разуму свом имао, и што је шћео, све је створио, и као књигу, која се састоји од два листа, т. ј. неба и земље, саставио је; у којој књизи видимо Божије свемогућство, премудрост и благод“ (Соквишче духовн. Час I. Мир).

„Свака ствар и разна творења јесу управ нека слова (а и цијеле ријечи), у којима читамо провиђење и високу премудрост Божију“ — пише св. Василије велики.

Чујете ли, драги слушаоци шта говоре Оци и учитељи црквени? Они говоре, да је свијет овај, књига, а све ствари у свијету јесу писмена или слова, и цијеле ријечи, које можемо склапати и читати их исто тако, како их читамо у писаним и штампаним књигама.

Може бити да вам ја неговорим са свим јасно и разумљиво? Каква нужда?

Што непојимате и неразумијете сада, то ће те после дознати. А сада знајте и појмите само то, да је свијет велика књига Божија, коју може а и треба да чита сваки православни Христјанин — и писмени и неписмени.

Питајте ме: О чему да чита?

Одговарам: Прије свега о Господу Богу, како треба Њега познавати, вјеровати, и у свакој ствари видети Његово свемогућство, премудрост, благод и т. д.

Питајте опет: Како треба да чита?

Одговарам: Гледањем, слушањем, расуђивањем; видиш нешто, чујеш нешто о нечем: а ти у тај час помисли и расуди, одкуда то, како је и зашто је?

Видиш на примјер небо и на небу много звијезда; видиш земљу и на земљи много сваких ствари. Одкуда је све то узето, и како је постало? Ти ћеш мени просто рећи: Бог зна — одкуда и како? Ето, ти си већ прочитао и најглавнију и највећу ријеч Бог; већ си разумио.

Видиш једно небо и једну земљу; знаш, да је једно сунце на небу, један Господар у држави, један отац у своје дјече, и један домаћин у кући. И само је у тој кући добро, у том мјесту ред и поредак, ће управља један, а ће је старјешина много, ће човјек ради по својој вољи, жена по својој, отац овако, а дјеца онако — ће се тако ради, тамо нема добра. То сваки од вас зна: шта из тог може дознати? Каква се ријеч може прочитати у томе о Господу Богу? Таква ријеч, да је наш Господ Бог, Бог — један.

Пођимо даље: Када ти погледаш на њиву, која је покривена густом и зрелом пшеницом или другим каквим житом, ти говориш: она није сама собом постала и изникла; њу је неко посијао, и добро обрадио своју њиву. Када видиш богати сад, који је добро уређен, опет говориш: њега је неко посадио. Када погледаш на лијепу кућу, ти помислиш: да она није сама собом израсла, већ ју је правио разумни и вјешти мајстор. Једном ријечи: на какву год ствар погледаш, свуда ћеш наћи, да она није сама собом постала, већ ју је неко морао направити.

Погледај и опет на небо, на земљу, на све то што сам ја прије назвао свијетом. Каква кућа, или сад, или њива може се поредити са тим великим свијетом?

Погледај и запитај себе: одкуда је он узет? Као год што кућа неизраста сама собом, већ ју је морао неко направити, тако и свијет није могао сам собом постати, већ мора да га је неко створио и уредио. Ко га је створио? Сам прости расудак, казаће ти да га је створио Бог.

И ето ти си још и то прочитао у великом свијету Божијем, као у књизи, да је Бог створитељ свијета, саздатељ неба и земље, и свега што се види и невиди, т. ј. створитељ је свега тога што ти видиш, и још боље свега тога, што невидиш; јер ти све невидиш, шта је на свијету.

Продужити још размишљања своја, драги слушаоци. Ви знате, да сваки терет може се држати само на нечем што је тврдо, и не може се држати на том, што је мекше и лакше од њега. Баците камен у ваздух: он се не ће

задржати у ваздуху, него ће пасти на земљу. Ми људи стојимо, ходимо, лежимо на земљи, стока и звјерови тако исто; вароши, села, дрвље, вода, истим начином држе се на земљи.

Птица премда лети по ваздуху, али не задуго; полети, полети, — и падне или на дрво, или на стијену, или на земљу. На чем се држи земља? Ни на чем; — о ничему си објесио земљу повељенијем твојим, каже једна црквена пјесма. Како се један такв непокретни терет може држати сам собом? Не може; ви ћете се лако досјетити, да ју држи нека велика сила. Чија сила? Ничије друге силе ви ту нећете наћи, осим свемогуће силе Божије. Бог све држи, све покреће, свим управља. Таким начином ви сте још прочитали у књизи свијета једно велико слово о Богу, да је он сведржитељ.

Но зашто да оптерећавамо слух и разум, тако великим теретом као што је земља. Погледај и на ситне ствари разумно, — и оне све казаће вам, као књига о Господу Богу сведржитељу. Видиш на примјер зелену травку, лијеп цвијетак, — приђи, замисли се и запитај: ко га је тако уресио, наредно, украсио? Он ће ти казати: Отац небесни. Видиш птице, које лете по ваздуху, ходе по земљи; оне саме нити сију, нити жњу, ни сабирају у житнице, па при свем том опет су сите и задовољне. Запитај: ко их храни? Отац небесни — казаће ти оне. Може бити ти ћеш помислити: да птице једу наш земљодјелски хљеб. Но одкуда је узет наш хљеб, по чијој је вољи и заповијести израстао? Када ти бациш сјемена у земљу знаш ли да ће она на сигурно изаћи, нарасти и сазрети? Незнаш, већ говориш само, када сијеш: дај Боже да роди. И заиста Отац небесни учини по Његовој великој милости, те оно и роди, само кад га ми, као добри и послушни синови молимо. Невидиш ли сада да је Бог не само творац, сведржитељ, већ и Отац.

И заиста, Он је премилостиви Отац, пре-благ и свемогући.

I. Он је Отац јединородног Сина свога, Господа Бога и Спаса нашега Исуса Христа.

II. Он је Отац свега, што живи, расте и осјећа; јер Он даје свему живот, све чува, храни и одијева.

III. Он је Отац и благодјетељ свима људима, — не само добрим, него и рђавим, не само вјерним, но и невјерним; јер он заповиједа сунцу своје да грије и сије и на добре и на зле, и на праведне и неправедне.

IV. Он је особито Отац свијету православног, добрим и истинитим Хришћанима, који иду у св. цркву Његову, који свете заповједи Његове усрдно испуњавају, и у свему, како Њега, тако и Његову св. цркву слушају.

Отче: тако исто и Хришћани из љубави називају Бога Оцем, и вичу му: „Авва отче“ (Римљ. 8, 15. Галат. 4, 6.) — т. ј. Родитељу, оче наш!

Сад видите, драги слушаоци, да може сваки човјек читати велику књигу Божију; видите и то, да ми, и ако смо мало читали и учили, опет смо много прочитали ријечи и много сазнали истина важних, великих и светих!

Да би боље упамтили, повторимо још један пут то, што смо данас по милости Божијој, прочитали и сазнали из велике књиге свијета Божијег.

I. Просто читање: одкуда све то, што је на свијету? показало нам је на Бога; и ми смо сазнали, да ако има на свијету ствари, ако има свијета, то без сумње има и Бог.

II. Просто мишљење, о томе, да је само тамо добро, ће свијем управља један, а ће суде и раде многи, тамо нема ни поретка ни мира, — научило нас је, да као год што је у царству један цар, исто је тако и у цијелом свијету Господ и Бог један.

III. Прости и обични поглед на засијано поље — њиву, на цвјетајући сад — врт, на лијепу кућу, — од којих је свако ма ко направио, — довео нас је томе, да је и свијет, овај неисказано велики дом Божији, створио Бог, и по томе да је Бог и Створитељ.

IV. Прости разговор о томе да земља будући неизмјерно тешка, не може се сама собом држати на ничему, а међу тим држи се, тај разговор објаснио нам је, да и земљу и сунце и све небо може један Бог држати, и по томе да је Бог Сведржитељ.

V. Најпосље травка, која расте по ливадама, птица, која лети по небесном ваздуху, казали су нам да их храни и одијева Отац небесни, и по томе, да је Господ Бог и Милостиви Отац.

Дакле, у књизи природе, или у књизи Божијег свијета, ми смо прочитали оно исто, што се чита у обичним књигама, које су од хартије и мастила, т. ј. прочитали смо почетак, или први члан Символа вјере: *„Вјерују во јединога Бога Оца сведржилца, Творца небу и земли, видимим же всјем и невидимим“*.

Исто, тако, у тој књизи можемо прочитати и прву заповјед Божију: *„Аз јесм Господ Бог твој, да не будиш шебје бози ини развје мене“*.

Учите се, драги слушаоци, приљезно и усрдно: не будите неразумни као мала дјеца; гледајте на сваку ствар као на ријеч и поуку о Господу Богу нашем; читајте велим — велику књигу свијета Божијег, или књигу природе, која је написана самим Богом, о самом себи: видите ли да ју може свако читати.

„Као год што дјеца“ — учи бл. Тихон
Воронежски — „свога оца из љубави, зову
А сад свршујући овај наш разговор помо-
лимо се Господу:
Царју небесни, утјешителу Душе истини,

иже вездје си, и сва исполњајај, сокровишче благи,
и живни подателу, приди и веселија в' ми, и
очисти ми ош всјакија скверни, и спаси блаже,
души нашија. Амин.
С руског

В. С. Поповић.

Старе књиге.

Псалтир.

Насловног листа нема, а други лист тако је излизан, да се тек по гдјекоја ријеч тамо и амо прочитати може. На истом листу по дну на обадвије стране записано је ово: кѣпи сѣю книгѣ из манастира раваници, а даље не може се прочитати, јер је излизано и подерано до посљедње ријечи раваничкога. Писано је било још и даље по дну на 26 листа, али нека рука види се и познава се, да је све пљувачком збрисала, осим на првом листу псалтира чита се: сѣа книга, на другом родом, на трећем веши, на осмом железю, на десетом сѣречъ, на дванајестом на недбре, на петнајестом секо на седамнајестом зоветсе, на двајест трећем неискѣсан, а на посљедњем искѣсни, дакле нема никаква смисла.

Први лист псалтира ишаран је црвеним и плавим бојама, а тако исто и ова крупна скраћена слова Два (Давида) Пророка (пророка И ЦРЯ (и цара) Пѣси (пјесан), а листови су бијели, дакле тробожнице — Испод ових крупни слова сљеде: каѣсма, а: Лалом двоѣ (давиду) а. ненадписан ѿ евреи:

Посље сваке катисме, написана су три тропара и молитва. Примјера ради наводим слог: Лалом давидѣ. ка: Боже коже мои вѣнними, вѣскѣю вставиме далече ѿ спасенїа моего, словеса грѣхо падени мои, боже мои вѣзовѣ вѣдне инеѣслишиши. иноѣѣ ине вѣвезѣмїе мнѣ. тыжъ вѣстѣм живѣши хвала слава, нате ѣповаше, низбавилъ ихъ еси. ктевѣк вѣзваше испосшесе. нате ѣповаше инеѣпостидѣшесе. и т. д.

Књига је на мало коло везана, и врло красно ситним минејским словима на кожи писана. На свршетку псалтира, посље псалма 150, стоји забиљежено ово на другој страни листа: Знати се когда

азъ герасим Архимандрит раванички дадо сѣю книгѣ нашемѣ братѣ священноеромонахѣ никонѣ благословением манастирским да нитко неима некимѣ насилнемѣ прѣштети сѣѣ книгѣ аѣркви кон дрзиль анатема его даѣдетъ 1745 го мѣца фѣврла 14. го ѣманастирѣ раваници подписа своєю рѣкою.

Рукопис овај исти је, као и онај у почетку. Довде има листа свега 181. — Посље овога рукописа одмах сљеде скраћеним рјечма.

Пѣси Мѣвѣсѣва вѣ исходѣ. написано црвеним словима, пѣскѣ: а: ѣдовѣ погрѣзи фараона моуѣ галет: а.

Поим господевн славново прослависе. конѣ ивѣсадника вѣвѣже море помѣщникѣ и покровитель вѣ мнѣ вѣ спасенїе. Ђѣ вѣ мои прославлю и. и т. д.

Свршетак девете пјесне овакав је: „вѣннѣже посети нас вѣстокѣ сѣвише, просѣкѣтити вѣтмѣ и сѣкны сѣмртнѣкн сѣдѣщие. направити ноги наше напѣт сѣмиренїа.“ Па с друге стране листа написано је: „на 17. — Гиливѣстар Ганковичъ ѿ шанца Петроварадинскога: мѣца марта I: днѣ. — 1757. го: лѣта.“ Ово је мало крупније и сасвим разговјетно написано. Ова пјесан има 15 листа, и увезана је заједно са псалтиром, као и сљедећи мјесецослов.

Послѣдованїе сѣбранїа вѣслѣтнаго, на ченше ѿ мѣца септеврїа до мѣца августѣ. прѣннѣ тропареже икодаке празникѣм инарочитим стѣм амѣцѣ септеврїе имать дни л. днѣ имат час вѣ. и ноѣ вѣ. начело индикта лѣтѣ. ипамет преподѣвнаго отца нашего свѣмѣвна столпника нарѣимандрїта. иѣвѣвр прѣсѣтѣкн богородици вѣ мѣаснѣк. истаго мѣченика анѣдала. истѣхъ. и. женѣ. истаго амѣвна дїакѣна иѣчитѣла его. ипаметъ стѣхъ мѣченикѣ каиѣста. еуѣода ермогена. самѣвратѣхъ. ипамет иѣсѣс навинѣ ивѣспоминанїе великаго запаленїа.

Знатно је, што у овом мјесецослову сви српски светитељи назначени су црвеним словима. — Има листова 66. — и код сваког знатнијег светитеља написан је тропар и кондак. Даље у истом мјесецослову продужава се:

Пачало стаго и великаго поста недељу вниоже чѣтете сценное евангеліе заже омытари и фарисеи. тропар вѣскрєнь. кондак. глас в. Мытара иногда и т. д.

внеделю в нюже чѣтете сценное евангеліе опрѣтчи влодѣго. тропар вѣскрєнь кондак глас г. ѿчьскыє славы твоє ѡдалнєсе безѡмно. и т. д.

вѣсѣтѣ месопѣсєнѣ, памєт творым. вѣскрєнь православным христіаном. ѿ вѣкѣа вѣспшнм свѣцєм ивѣртїам нашим. тропар. гл. и Иже глѣбинами мѡдростїю, ичакольюбно вса строе, и т. д.

внеделю месопѣсєнѣ вниоже прочитаете евангеліе овторѣкѣ пришѣтєви, тропар. и т. д. вѣ сѣботѣ сырнѣ: памєт сѣтєварєемь вѣскрєнь преподобных и богоносных ѿц наших, вѣ постѣ просїавших тропар и т. д.

вѣ сѣботѣ а. стго поста, памєт стго великомѣченика Теодора трона троп. и т. д.

вѣ недељу а поста. ежн нест православнаа. — ввнеделю в. поста.

ввнеделю г. стго поста, ввнєнже вываєт поклонєнне чєстномѣ и животворєцємѣ крєстѣ, и тако даље за недељу четврту, пету, суботу правєднога Лазара, недељу цѣкѣтнѣю. вѣсти ивєлнкн понєдєлнкн, вторнкн, срѣдѣ четвртѣк, петѣк, сѣботѣ. вѣстѣю и вєлнкѣю недељу пасхы. — Овдѣ је нешто много искинуто; а по свој прилици сљєдио је „Шєстоднєв“ јєр наставља се шєста пјєсма из канона јутрєнєг, па стихирн на хвалитє недєлнн, па блажєнн на литургији, апостол и евангєлїє, и тако сєе потребнто даље за вєчєрњу, јутрєњу и литургију понєдєлнкн, уторнкн, срєдє, четвртѣк и суботє.

Пак онда наставља се: Междочасїє а 20 часа придїтє поклонїмсе таже ѿалом

мг. (43) Бог нам прнвѣжнцє и сна. — ѿалом са. (91) Благо неє. — ѿалом св. (92) Господ выдѣрїсе. — таже молнтвѣ снєу Божє вєчнїи — молнтва дрѣга: Послѣаєши свѣтѣк нїдєт и т. д. Междочасїє, г. часа. Псалом 29. 31. 60. и молнтва свєтога вєлнкн. — Час шєстн псалом 53. 54. 90. — Междочасїє шєстог, псалом (нїє назначєн коїи Помилѣи мє кожє зако попрѣмє чєловѣк. 69. — начало д. часа. Псалом 83. 84. 85. — Междочасїє д. часа. псалом 112. 137. трєћн (нїє назначєн коїи?) Измамє гн. ѿ члѣка лѣкава. начєло навєчєрннцн вєлнкн: псалом 4. и 6 без назнѣкє: Доколѣкє господн завѣдєшнмє — и тако даље сљєдн вєлнкє повєчєрїє; само послє свѣятн славнн апостолн и пророцн и проч. спомнѣу сє овдѣ поимєнцє многн другн свєтїтєлї, мучєннцн, и преподобнн оцн.

Затим одмах на истом листу: Яктнєт о прѣкѣтѣкн вогороднцн. (слова црвєна и плава) стнхирн глас з. подов. — настнховнѣк стрн глас а. канѣн влѣгодѣрєствнѣ прєстѣкн вогороднцн вѣмѡжє краєгрѣнєстїє снцє. — послє шєстє пјєсмє нду кондацн и нкосн. Од кондака десєтог „Спѣстн хотї мнр, свѣкх обкрєстїтѣк.“ па напријєд нєма внпшє, јєр сєу лнєтовн искинутн; и сєотнм јє ова књнга завршєна. Од начєла вєлнкѣго поста сєе до овог свршєтѣкѣк нма лнєстова 128. Даклє у цїєлој овој књнзн, која јє тврдо ујєдно вєзанѣ, оснм нєчупаннх лнєтовѣ, нма сєвєга 390 лнєтѣ од кожє, писѣна снтно, чнтко разумнїє сє са многнм скрѣфєннм рнјєчѣма, и као што сєе вндн, бнла јє увєзанѣ у дєбєлу кожєу. сєе сада чува у архнвн мнтрополнтѣкє конзисторнїє у Сарајєву. Сєе јє ово јєдном рукѣм прєпнсанѣ, алн кад? гдѣ? и од кога? то сєе нє можє знѣтн, јєр књнга ннтн нма почєтѣкѣ нн свршєтѣкѣ.

Старине.

Сказание житиѣ князя Лазара (Герблановича).

(Настѣвак.)

Тадаи сєе мнлош охоло повратн кадє царѣ убодє до своєнєга конѣ алн му падє на ум како сєе зарєкао прєд кнєзом лѣзарѣм да ѣе станутн за врат цару ногѣм и бржє сєе вратн зашчѣ сєе

кнєзом лѣзарѣм и узє саблѣу црєву вєлнкѣго обрєкао бнєшє прєд господѣм србєком и прєд вєзирѣ погубн и хѣзнадѣра и тѣфѣдѣра и свѣу вєлнкѣу господѣу око црѣ мнлошєва снла забунн

тадаи милош саблу цреву узе те скочи иедн пут и други пут скочи великому чадору на врата доскочи и чадору тенене откиде а трећи пут скочи до свога кона доскочи. тадаи чудо ние нигда било нити су очи чловечанске виђеле аиацие и кулоглие и преве делие бази и чауши перианици и булукбаше ианичари и емини и сву силу турску милош забуни и негова сила у то доба ста вика от прева чадора. милош цра убодје и каде то чу иван косанчић, удари великога везира буздованом о главу, те он нега умори и паки саблу истрже и поскочи множаство турака около себе и паки и за ним милан веле уздахну и рече; кнеже лазаре, ти нама велиш да смо невере а да ти е сад доћи да видиш како е на косову полу турке губити. то рече паки поче саблом махати и десном руком турке губити самртиу немилостивом. али милош обилић от себе мишлаше и своима зубима скржеташе и рече: иадни турци знатели за милоша и естели кушали негову саблу али десну руку; пак тадаи удари и себи пут отвори. нишча се не знаваше и кон и иунак све едан на другога, на еднога замахиваше саблом а по два и по три падаиу земли. сва воиска страшно бежаше от милошева страха и от негове сабле и десне руке. ту погубе иван чудна делиа, кои турком много додио беше. каде милан виђе от жалости велике сузе

поче пролиевати за изаном и они два осташе на полу косову турке губећи, а у то доба милану десну руку осекоше и крв га забуни рече саде сам ти невера кнеже лазаре каде неимам десне руке; то рече пак с кона паде, милош га виђе под конским ногама срце га заболје от жалости за миланом и веле уздахну и удари му крв на обе ноздре пак му иуначко срце заигра и рече; саде хоћуте брате мои милане осветити, ста махати саблом и десном руком на еднога замахиваше а по два падаху. тадаи турци бежаху и сва воиска страх от милоша имаше испред нега бежаше несмедиаше нитко к нему приступити несмедиаше, зашто биеху оклопи и на нему и на кону змаи огнани милош хотиаше из воиске цареве изићи како вихар ветар у дан да побегне кнезу лазару и ти нега слушаи неки глас зауши из воиске како женским авазом: а на нега турци неможете сокола без мреже уватити, пред нега саблами ћете бачите земли закопавайте доле едабисте како кон убо о или набо. о тадаи множаство турака навали велико и мало науком милошева кона на колена поклекну и милош под кона паде на колена пак се подуприе на копие прескочи 30 лаката земље и други пут скочи прескочи 40 лаката и трећом скоком пође да скочи те му се копие преломи.

(Свршиће се.)

Црквене вијести.

Дана 26. августа о. год. с благословом Његовог Високопреосвештенства АЕ и Митрополита Ђорђа Николајевића освећен је темељни камен цркве кукуљске у присуству 7 свештеника на челу њих надзиратељ протопрезвитерата градишког го.п. Стево Давидовић свештеник.

Пошто је споменица прочитана и у темељ

положена, држао је С. Давидовић поучан говор о значају наше православне цркве.

Народа је било прилично доста, при обједу пале су неколике здравце Цару, Митрополиту, ономе приложнику, који је земљиште цркви даровао (2 днине) и врједном свештенику, који је с народом својим то св. дјело покренуо и започео.

Славном уредништву „Дабро-босан. Источника“

у Сарајеву.

Владимир, мјесто Перовић, са оцјеном врло добар.

Умољавам, да ову исправку благоизволите објелоданити у првом идућем броју „Дабро-босанског Источника“.

Од управе српско-правосл. богословије
Рељево, 19/31. августа 1887.

П. Петрановић,
ректор.

О катавасији

кад се која преко цијеле године у све Христове и Богородичине празнике, појаша има.

Почетак је 1. септ. а свршетак 31. августа.

Од 1. септембра па до „оданија“ празника „воздвиженја“ т. ј. до 21. септ. пјева се катавасија „Крест начертав Мојсеј“, и т. д. 8 глас.

Од 22. септембра до 20. новембра пјева се катавасија: „Отверзу уста моја“ и т. д. 4. глас.

Од 21. нов. до 31. дец. пјева се катавасија: „Христос разјдајетсја славите“ итд. 1. глас.

Од 1. јануара до 14. истог, пјева се катавасија „Глубини открил јест дно“ и т. д. 2. глас. Од 15 јан. до „оданија“ Сретенија господњег. Сушу глубородителнују земљу итд. 3. глас. Од „оданија“ „Сретенија“ — осим недеља четрдесетнице и петдесетнице до 1. августа пјева се „Отверзу уста моја“ и т. д. 4. глас.

Од 1. августа до Преображенија и на сами празник пјева се: „Крест начертав Мојсеј“ 8. глас. На поспраднство Преображенија до оданија истог празника пјева се: „Лици израиљтести“ и т. д. 4. глас.

Од 14. августа до 23. истог т. ј. до „оданија“ Успенија пјева се катавасија: „Преукрашенаја божественују славоју и т. д. 1. глас.

Од „оданија“ Успенија до 1. септембра пјева се: „Крест начертав Мојсеј“ и т. д.

Црквено правило

за недеље и празнике мјесеца септембра 1887.

I. Недеља 15. по духовима пада 6. септ. Слово недељно јест г. влада глас 6. На „господи возвах“: Стих 10. 6. воскресни а 4. дотичноме свецу Слава: светом Иниње: богородичан гласа.

На „стиховње“ воскресно гласа Слава свецу Иниње по гласу те славе, (богородичан од стиховње). По „ниње отпушчајеси“: Тропар воскресан Слава светом Иниње по гласу богородичан.

На литургији: блажена гласа и од канона светому прјесма 6. По входу: Тропар гласа, храма и светога, Слава: кондак воскресни Иниње кондак храма или Предстатељство Христијан и т. д.

Евангел.: на „јутрењи“ воскресно од Луке зачало: 112. еванг. на „литургији“: од Матеја зач. 92. „Законик неки куша Исуса“ — Апостол из посланице „Коринћанима“ зач. 176. прокимен гласа: Причастно: Хвалите господа и т. д.

8. септ. уторак. „Рођење Пресвете Богородице“ (мала Госпојина). На господи возвах стих. 8. самогласно глас 6. „Днес иже“ и т. д. Слава Иниње први стих: „Днес иже на разумних“ итд.

На „литији“: стихири редом и Слава Иниње. На стиховње по реду. На благословенији хљебов: тропар три пут. Евангелије на јутрењи од Луки зачало 4. „во дни они воставши Маријам итд.

На „литургији“: блажена од канона прјесма 3. и 6. по входу: Тропар празника Слава Иниње кондак. Апостол: „Филиписијем“ зач. 240. Сије да мудрствујетеја во вас и т. д.

Евангелије од Луки зачало 54. „Вниде Исеу во вес некују“ итд. Мјесто достојна прмос: Чужде матерем дјевство итд. Причастно: Чашу спасенија.

II. Недеља 16. пред „воздвиженјем“ пада 13. септ. влада глас 7. На „господи возвах“ узима се 10. стих: 4. воскресне. 3. ст. обновленија храма светог воскресенија и 3. предпразнству воздвиженија, Слава: обновленију Иниње богородичан гласа.

На „стиховње“ стих: воскресне Слава:

Обновленију Иниње воздвиженију. Ако је благословеније хљеба тропар: „Богородице дјево“ два пут и обновленија један пут. Ако није онда тропар воскресан Слава тропар „Обновленију“ Иниње „креста“.

На литургији: блажена воскресна гласа, на 4. и „Обновленија“ на 4. По входу: тропар воскрес. обновленија и креста, кондак воскресан, Слава „Обновленија“ Иниње „Предстатељство Христијан“ и т. д.

Евангелије на јутрењи од Луке зач. 113. Еванг. на литургији од Јована зач. 9. „О сину божијем“. — Апостол из посл. „Галатом“ зач. 215. Прокимен: „Спаси господи људи твоја“ и т. д. Причастно: Хвалите и обновленија.

14. септ. понедељак. „Воздвиженије честног и животворећег крста“ (Крстов дан). Ако се случи овај празник у недељу, не поји се ништа воскресно.

На „господи возвах“: Стих 8. празника глас 6. подобан. Слава Иниње гл. 2. „придите вси јазици“ и т. д. На „литији“ стихире самоглас. 1. глас, Слава Иниње глас 4. На „стиховње“ стихире празника глас 5. и Слава Иниње глас 8. Тропар празника: „Спаси господи“ три-пут.

На литургији „Антифони“ (3.) I. Молитвами Богородици II. „Спаси ни сине Божији“ и т. д. III. тропар празника. По входу: Тропар празн. Слава Иниње кондак. Евангелије на јутрењи: од Јована зач. 12. од полу рече господ: „Оче прослави имја твоје“ и т. д. Еванг. на литургији од Јована зач. 60. „Совјет сотвориша Архијереји“ и т. д. Апостол „Коринћаном“ зач. 125. Мјесто „достојна“ пјевај: Таин јеси и т. д. Мјесто трисвјатаго пјевај: Кресту твојему итд. Причастно: Знаменасја на нас и т. д.

III. Недеља 17. по „воздвиженију“ пада 20 септ. влада глас 8. На „господи возвах“ 10. стих: воскресни 6. и 4. великомученику Евстатију Слава светому Иниње богородичан гласа, (даље правило као и недеље 15. по реду). На јутрењу еванг. воскресно од Луке зач. 114. На литургији еванг. недеље по воздвиженију од Марка зачало 37. „Иже хошчет по мње ити“ и т. д. Апостол „Галатом“ 203. зачало. Прокимен празника.

IV. Недеља 18. по духовима пада 27. септ. влада глас 1. На „господи возвах“ узима се на 10. ст. 6. стих: воскресни и 4. мученику Калистрату Слава мученику Иниње по гласу богородичан, (остало по реду као 15. недеље). На јутрењи: Еванг. воскресно од Јована зач. 63. На литургији: Еванг. од Луке зач. 17. „великом риболову“. Апостол „Коринћаном“ зач. 188. Прокимен гласа.

доставља уредништву:

Петар Ђенић,

свештеник и катихета препарандије и осн. школа.